

הקדמה

חקירה שכנגד הנה חקירת עד על ידי צד שלא הזמין אותו להעיד. היא מכוונת להשיג מידע לטובת הצד החוקר או להטיל ספק בדיוק עדותו הראשית של אותו עד או באמינותו. זאת ההגדרה המופיעה ב־A Concise Dictionary of Law, Oxford University Press.

הגדרה זאת אינה מושלמת, מאחר שאין היא כוללת חקירה של עד על ידי מזמינו, לאחר שהעד הוכרז כעד עוין. אולם היא מנתצת מיתוס ששלט במשפט הבריטי מאות שנים: האמונה כי החקירה שכנגד היא המכשיר היעיל ביותר לגילוי האמת. אין בהגדרה זכר לאמת הצרופה, או לסיוע לבית המשפט בעשיית צדק. החוקר ינסה להפריך את גרסת העד הנחקר, אף אם אין לו ספק כי עדותו אמת.

מיתוס אחר ששלט בציבור לפני עשרים שנה ויותר, עם הופעת המהדורה הראשונה של ספר זה, היה הדעה שאמנות החקירה שכנגד הנה נחלתם של יחידי סגולה, ואינה ניתנת ללמידה. כתוצאה מכך נלמדה החקירה שכנגד אגב אורחא במסגרת דיני הראיות, או לא נלמדה כלל. לא היה אף ספר עברי אחד שהוקדש כולו לחקירה, והספר הממצה היחיד בשפה האנגלית היה The Art of Cross Examination שיצא לאור בשנת 1936.

כיום נשתנה המצב. החקירה שכנגד נלמדת בקורסים, בסדנאות ובתרגילים ברוב הפקולטות למשפטים; ואין פלא שהשינויים הגדולים שהפכו את העולם לכפר גלובלי מחייבים עדכונים ותוספות במהדורה הנוכחית. כיום ניתן לחקור עד באמצעים אלקטרוניים שונים, כגון כינוס-וידאו, ממרחק של אלפי קילומטרים. אפשר לדלות את פרטי העד מן האינטרנט לפני חקירתו. מתלוננת על אונס פטורה היום מן הטראומה של התייצבות על דוכן העדים מול הנאשם. היא מעידה מאחורי מסך ודמותה מוקרנת כשפניה מטושטשים.

ההתקדמות המהירה של הטכנולוגיה והתקשורת הולידה שורה של עבירות, כגון פריצת מחשבים לשם גנבת כספים או גרימת נזק, הונאה באינטרנט או פגיעה בקניין רוחני על ידי הורדה פירטית של מוסיקה וסרטים מן האינטרנט. כל אלו ואחרות הוסיפו שאלות חדשות לחקירה שכנגד.

במקביל לריבוי השאלות התרבו גם ההגבלות על החקירה שכנגד. העולם המערבי הופך מודע יותר ויותר לכבוד האדם וחירותו ולצנעת הפרט. הדבר מוצא את ביטויו הן בחקיקה הן בשפיטה. השופט מוסמך לפסול כל שאלה שאינה רלוונטית לנושא הנדון אך מכוונת להשפיל את העד או להביכו. כמו כן אין עוד יחס סלחני לשאלות מלכודת, כגון: "מתי חדלת להכות את אשתך?"

המהדורה הנוכחית עודכנה בהתאם לרוב התמורות הללו, כן נוספו לה שלושה פרקים המצריכים תשומת לב מיוחדת: חקירת מתורגמנים בחברה רב-לשונית; אותות האמת והשקר לפי שפת הגוף של העד; ואחרון אחרון – חקירה שכנגד בראי הקולנוע: הפניה לחמישה סרטים קלאסיים, ששובצו בהם קטעי החקירה הטובים ביותר.

יוני 2011

המחברים

הוצאת סדן